Etelä-Karjalan työllisyysalueen lausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030 (VNS 3/2026 vp)

Tiivistelmä

Etelä-Karjalan työllisyysalue pitää valtioneuvoston selonteon (VNS 3/2026 vp) kasvua ja työllisyyttä koskevia pitkän aikavälin tavoitteita perusteltuina, mutta katsoo, että selonteko ei riittävästi vastaa rakennemuutosalueiden kuten Etelä-Karjalan akuuttiin työttömyyteen, alueelliseen eriytymiseen eikä työmarkkinoiden tasa-arvoon liittyviin haasteisiin. Selonteon kasvuun ja työllisyyteen liittyvä toimeenpano nojaa vahvasti kuntiin, työllisyysalueisiin ja hyvinvointialueisiin samaan aikaan, kun julkisen talouden sopeutus ja rahoituksen niukkuus kaventavat ratkaisevasti mahdollisuuksia toteuttaa vaikuttavia työllisyys-, kotoutumis- ja monialaisia palveluja.

Etelä-Karjalassa työllisyystilanne poikkeaa olennaisesti valtakunnallisesta keskiarvosta. Erityisesti Imatran seutukunnassa työttömyysaste on noussut yli 18 prosenttiin, nuorisotyöttömyys on erittäin korkeaa ja työmarkkinoita leimaa laaja työvoiman ylitarjonta. Alueen haasteet eivät johdu työvoiman puutteesta, vaan teollisuuden rakennemuutoksesta, rajaliikenteen pysähtymisestä ja poikkeuksellisista geopoliittisista tekijöistä. Tässä tilanteessa työllisyyspolitiikan painotus työvoiman tarjonnan vahvistamiseen ja yleisiin kannustimiin ei ole yksin riittävä, vaan tarvitaan kohdennettuja ja alueellisia toimia vaikeasti työllistyville, pitkäaikaistyöttömille ja nuorille sekä todellisia edellytyksiä uusien työpaikkojen syntymiselle.

Selonteossa tunnistettu kuntien ja hyvinvointialueiden taloudellinen ja toiminnallinen eriytyminen näkyy Etelä-Karjalassa konkreettisesti. Kuntien kasvavat etuuskulut, erityisesti pitkäaikaistyöttömyyteen ja toimeentulotukeen liittyen, kohdistuvat ennakoitua isommin juuri alueille, joilla elinvoimahaasteet ovat huomattavat pitkäkestoisista ja globaaleista tekijöistä johtuen. Etelä-Karjalan hyvinvointialue on joutunut toteuttamaan laajoja sopeutustoimia ja henkilöstövähennyksiä, jotka heikentävät ratkaisevasti mahdollisuuksia monialaiseen yhteistyöhön työllisyysalueen kanssa – juuri niiden asiakasryhmien osalta, joiden työllistyminen edellyttää sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja työvoimapalvelujen tiivistä yhteensovittamista ja on samalla kasvattanut työttömyyttä tulevaisuuden osaajapula alalla.

Etelä-Karjalan ja Imatran seutukunnan näkökulmasta alueellinen eriytyminen on myös turvallisuuskysymys. Raja-alueilla elinvoiman, palveluiden ja työllisyyden heikentyminen lisää alueellista haavoittuvuutta ja heikentää kokonaisturvallisuutta. Raja-alueiden turvallisuus ei perustu vain rajavalvontaan, vaan siihen, että alueet pysyvät asuttuina, elinvoimaisina ja kykenevinä tarjoamaan työtä ja peruspalveluja. Tästä syystä rakennemuutosalueille kohdennetut kasvu- ja työllisyystoimet ovat perusteltuja paitsi talous- ja työllisyyspoliittisista myös turvallisuuspoliittisista syistä.

Etelä-Karjalan työllisyysalue pitää kevään kehysriihessä päätetyn Itä-Suomen erityistalousalueen valmistelun käynnistämistä myönteisenä, mutta korostaa kiireellisyyttä. Mikäli kokeilu etenee hitaasti tai jää sisällöllisesti ohueksi, riskinä on, että Imatran seutukunnan työllisyys- ja elinvoimahaasteet syvenevät pysyvästi. Erityistalousalue on myös työelämä- ja tasa-arvokysymys: sen onnistuminen edellyttää todellisia investointikannustimia, alueellista TKI-toimintaa ja uusia työpaikkoja erityisesti niille alueille ja väestöryhmille, jotka ovat jääneet jälkeen valtakunnallisesta kehityksestä.

Selonteossa esitetyt kotoutumiseen kohdistuvat leikkaukset ovat ristiriidassa työllisyys- ja kasvutavoitteiden kanssa. Etelä-Karjalassa työikäisen väestön väheneminen ja työttömyyden rinnalla ilmenevä osaajapula edellyttävät työperäisen maahanmuuton ja kotoutumisen vahvistamista. Leikkaukset kielikoulutuksesta ja työelämään kytkeytyvästä ohjauksesta hidastavat työllistymistä, heikentävät työmarkkinoiden tasa-arvoa ja lisäävät pitkällä aikavälillä etuuskustannuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan kohdistuvat säästöt uhkaavat heikentää työllisyysalueiden mahdollisuuksia vastata kasvavaan palvelutarpeeseen. Tässä tilanteessa on välttämätöntä turvata KEHA-keskuksen toimintaedellytykset, erityisesti työllisyyspalvelujen yhteiskäyttöisten tietojärjestelmien kehittämisessä ja tekoälyn hyödyntämisessä. Ilman riittävää rahoitusta ja keskitettyä kehittämistä digitalisaation ja tekoälyn mahdollisuudet jäävät hyödyntämättä, mikä heikentää koko työllisyysjärjestelmän vaikuttavuutta ja lisää alueellista eriarvoisuutta.

Etelä-Karjalan työllisyysalue katsoo, että valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030 toimeenpanoa on välttämätöntä täydentää alueellisesti kohdennetuilla toimilla, rahoituksen ja vastuun paremmalla yhteensovittamisella sekä järjestelmällisellä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnilla. Ilman näitä toimia riskinä on, että rakennemuutosalueiden työllisyys, elinvoima ja kokonaisturvallisuus heikkenevät pysyvästi.

Etelä-Karjalan työllisyysalue ymmärtää julkisentalouden reunaehdot ja säästötavoitteet mutta esittää huolensa siitä, että julkisen talouden säästöt lisäävät entisestään selonteossakin tunnistettuja sekä alueellista että väestöryhmittäistä eriarvoisuutta, pitkittynyttä työttömyyttä ja etuuskustannuksia sekä heikentää raja-alueen elinvoimaa ja kokonaisturvallisuutta. Etelä-Karjalan työllisyysalue katsoo, että julkisentalouden 2027–2030 toimeenpanossa tulee huomioida vähintään seuraavat asiat:

1. **Rakennemuutosalueiden kohdennetut kasvutoimet ja aikataulu:** Itä-Suomen erityistalousalueen valmistelulle on asetettava selkeä aikataulu ja konkreettinen sisältö (investointikannustimet, luvituksen sujuvoittaminen, TKI-kytkökset), jotta vaikutukset eivät jää vuosien päähän.
2. **Rahoituksen ja vastuun yhteensovittaminen:** Työllisyysalueiden ja kuntien vastuuta ei tule kasvattaa ilman riittäviä resursseja. Muutoin palvelut jäävät minimitasolle ja alueellinen eriytyminen kiihtyy.

3. **Kotoutumisen resurssien turvaaminen työvoimapolitiikkana:** Kotoutumisen leikkaukset ovat ristiriidassa osaavan työvoiman saatavuustavoitteiden kanssa; kielikoulutus ja työelämäohjaus ovat edellytys työllistymiselle ja yhdenvertaisuudelle.
4. **KEHA-keskuksen toimintaedellytykset ja yhteiset tietojärjestelmät:** KEHA-keskuksen kyky kehittää yhteiskäyttöisiä tietojärjestelmiä ja mahdollistaa digitaalisten ratkaisujen sekä tekoälyn hyödyntäminen työllisyyspalveluissa on turvattava riittävällä rahoituksella ja osaamisella, jotta palvelut ovat yhdenvertaisia ja vaikuttavia.
5. **Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutusten systemaattinen arviointi:** Selonteon toimeenpanossa on arvioitava vaikutukset alueelliseen yhdenvertaisuuteen sekä eri väestöryhmille, kuten nuorten asemaan, maahan muuttaneiden työmarkkinakiinnittymiseen sekä sukupuolivaikutuksiin. Erityisesti sote- ja palvelualojen sopeutuksilla on merkittäviä sukupuolivaikutuksia.

Selonteon keskeiset kasvu- ja työllisyyspoliittiset linjaukset

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030 (VNS 3/2026 vp) linjaa hallituksen keskeiset kasvu- ja työllisyyspoliittiset painotukset tuleville vuosille. Selonteon mukaan talouskasvua pyritään vauhdittamaan vahvistamalla yritystoiminnan ja investointien edellytyksiä, tukemalla pitkän aikavälin tuottavuuskehitystä sekä edistämällä energiasiirtymään ja puolustukseen liittyviä investointeja. Kasvupolitiikan keskeinen lähtökohta on ennakoitava ja vakaa toimintaympäristö, jonka arvioidaan tukevan talouden elpymistä keskipitkällä aikavälillä.

Työllisyyspolitiikassa selonteko painottaa erityisesti työvoiman tarjonnan vahvistamista, työmarkkinoiden toimivuuden parantamista sekä työllisyysasteen asteittaista nostamista osana julkisen talouden tasapainottamista. Toimenpiteet nojaavat pääosin rakenteellisiin uudistuksiin, työnteon kannustimien vahvistamiseen ja työmarkkinoiden kohtaannon parantamiseen. Selonteossa ei esitetä uusia laajoja määrärahalisäyksiä työllisyyden edistämiseen, vaan painopiste on olemassa olevien rakenteiden ja toimintatapojen tehostamisessa ja kehittämisessä.

Osaamisen ja työvoiman saatavuuden osalta selonteossa korostetaan jatkuvan oppimisen ja elinikäisen ohjauksen kehittämistä, työelämälähtöistä täydennyskoulutusta sekä pieniin osaamiskokonaisuuksiin perustuvien ratkaisujen edistämistä. Näillä toimenpiteillä pyritään vastaamaan työmarkkinoiden muuttuviin osaamistarpeisiin ja lievittämään osaajapulaa keskeisillä toimialoilla.

Työllisyyspoliittisina kohderyhminä selonteossa nostetaan esiin kevään 2026 kehysriihessä kohdennetut toimenpiteet erityisesti nuoriin ja pitkäaikaistyöttömiin. Painopisteenä on varhainen tuki, palveluihin ohjautuminen ja osaamisen vahvistaminen. Työllisyysalueiden rooli toimenpiteiden toimeenpanossa korostuu, ja vastuu käytännön toteutuksesta sijoittuu pitkälti alueelliselle ja paikalliselle tasolle. Samanaikaisesti selonteko linjaa julkisen talouden menokuria ja sopeutustoimia, jotka kohdistuvat myös kuntatalouteen sekä hyvinvointialueiden rahoitukseen.

Kokonaisuutena kasvu- ja työllisyystoimet painottuvat rakenteellisiin uudistuksiin, investointien edellytysten vahvistamiseen sekä osaamisen kehittämiseen. Toimenpiteiden arvioidaan tukevan talouskasvua ja työllisyyttä pääosin keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, mutta lyhyen aikavälin työllisyysvaikutusten odotetaan jäävän maltillisiksi erityisesti heikon suhdannetilanteen ja julkisen talouden sopeutuspaineiden vuoksi.

Julkisen talouden sopeutustoimissa huomioitava raja- ja rakennemuutosalueet

Valtioneuvoston selonteossa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030 linjatut kasvu- ja työllisyystoimet kohdistuvat ensisijaisesti valtakunnallisen talouskasvun edellytysten vahvistamiseen, työvoiman tarjonnan lisäämiseen sekä pitkän aikavälin tuottavuuskehityksen tukemiseen. Etelä-Karjalan ja erityisesti Imatran seudun näkökulmasta selonteon vaikutuksia on kuitenkin tarkasteltava alueen elinkeinorakenteen, työllisyystilanteen ja käynnissä olevan rakennemuutoksen kautta.

Etelä-Karjalassa työllisyystilannetta leimaa suhdanneherkkä elinkeinorakenne sekä metsäteollisuuteen ja rajaliikenteeseen liittyvät rakennemuutokset. Etelä-Karjalan työllisyysalueen toimintaa vuodesta 2025 on leimannut äkillisen rakennemuutoksen tilanne ja mittavat muutosneuvottelut ja irtisanomiset. Imatran seudulla nämä tekijät korostuvat erityisesti: työttömyysaste on selvästi muuta maakuntaa korkeampi, ja pitkäaikaistyöttömien sekä rakennetyöttömien osuus on kasvanut. Haasteet liittyvät samanaikaisesti sekä työpaikkojen vähenemiseen että työvoiman osaamis- ja kohtaanto-ongelmiin.

Selonteossa painotettu kasvu investointien, yritystoiminnan edellytysten ja tuottavuuden kautta vastaa lähtökohtaisesti Etelä-Karjalan pitkän aikavälin kehittämistarpeisiin. Käytännössä kasvutoimien vaikutukset Etelä-karjalaan ja Imatran seudulle jäävät kuitenkin epävarmoiksi, mikäli uudet investoinnit eivät kohdennu teollisuuden rakennemuutoksesta kärsiville alueille. Ilman alueellisesti kohdennettuja kasvutoimia on riskinä, että talouskasvun myönteiset vaikutukset painottuvat suuriin kasvukeskuksiin eivätkä realisoidu täysimääräisesti Kaakkois-Suomen rakennemuutosalueilla.

Työllisyyspolitiikan osalta selonteon painotus työvoiman tarjonnan lisäämiseen ja rakenteellisiin uudistuksiin vastaa vain osittain Etelä-Karjalan tarpeisiin. Alueen keskeinen ongelma ei ole työvoiman niukkuus, vaan vaikeasti työllistyvien, pitkäaikaistyöttömien ja rakennemuutoksesta irtaantuneiden työntekijöiden siirtyminen uuteen työhön. Tässä tilanteessa pelkät työnteon kannustimiin perustuvat toimet eivät ole riittäviä, vaan tarvitaan samanaikaisesti kohdennettuja palveluja, osaamisen uudistamista sekä tukea työnantajille rekrytointikynnyksen madaltamiseksi.

Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen toimet ovat Etelä-Karjalan näkökulmasta keskeisiä ja kannatettavia. Imatran seudulla rakennemuutos on synnyttänyt merkittävää osaamisvajetta, joka edellyttää työelämälähtöistä täydennyskoulutusta, lyhytkestoisia osaamiskokonaisuuksia ja tiivistä yhteistyötä työnantajien kanssa. Osaamistoimien vaikutus jää kuitenkin rajalliseksi, mikäli samanaikaisesti ei synny uusia työpaikkoja tai työnantajilla ei ole taloudellisia ja toiminnallisia edellytyksiä rekrytoida.

Alueellinen eriytyminen vaatii kohdennettuja toimenpiteitä

Selonteossa arvioidaan työttömyysasteen pysyvän korkeana – noin 10 prosentissa vuonna 2026. Kaakkois-Suomen elinvoimakeskus on arvioinut, että vuonna 2026 Etelä-Karjalassa työttömyysasteen ennakoidaan nousevan jopa 18 prosenttiin koko maakunnassa. Imatran seutukunnassa tilanne on erityisen huolestuttava, sillä Imatralla työttömyysaste on jo ylittänyt 18 % viime vuoden loppupuolella ja kehitys on jatkunut samana koko alkuvuoden. On välttämätöntä, että tähän kehitykseen puututaan päättäväisesti, sillä näin korkea työttömyys heikentää alueen elinvoimaa ja lisää sosiaalisia haasteita. Itärajan haasteet ovat jatkuessaan haaste myös Suomen kokonaisturvallisuudelle.

Imatran kaupunki on kärsinyt Kaakkois-Suomen korkeimmasta työttömyydestä. Alueen talouteen ovat kohdistuneet poikkeuksellisen voimakkaasti Venäjän hyökkäyssodan, rajan sulkeutumisen sekä teollisten irtisanomisten vaikutukset. Entinen rajakauppaan ja venäläisturismiin tukeutunut elinkeinopohja on heikentynyt nopeasti ja pysyvästi, mikä on lisännyt työttömyyttä ja viimesijaisten etuuksien käyttöä. Haasteet eivät ole tavanomaisia suhdannevaihteluita, vaan pitkäkestoisen ja äkillisiä ja myös pitkäkestoisia ulkoisia tekijöitä sisältävän rakennemuutoksen seurausta.

Hallituksen kehysriihen päätös aloittaa Itä-Suomen erityistalousalueen valmistelu kokeiluajaksi on Etelä-Karjalan näkökulmasta tärkeä ja myönteinen signaali. Samalla on kuitenkin olennaista, että valmistelu etenee nopeasti konkreettisiin sisältöihin ja toimenpiteisiin. Mikäli aikataulu venyy useiden vuosien päähän, on merkittävä riski, että Imatran seudun työllisyys- ja elinvoimahaasteet syvenevät ennen kuin mahdolliset investointi- ja kasvutoimet ehtivät vaikuttaa.

Selonteossa nostetaan vahvasti esille se, että julkisen talouden kestävyysvajeen välttämiseksi olisi tarpeen vahvistaa talouden rakenteita uudistuksilla, jotka edistävät työllisyyttä ja kasvua. Alueelliset tarpeet kuten Itä-Suomen erityistalousalueen investointien vauhdittaminen sekä työperäisen maahanmuuton ja kotoutumisen vahvistaminen ovat oikeansuuntaisia, mutta nykyiset satsaukset eivät vielä riitä. T&K-rahoituksen lisääminen on välttämätöntä uusien innovaatioiden ja avauksien mahdollistamiseksi. Huolena on muun muassa Business Finlandin muiden kuin T&K-tukien leikkaukset sekä TEM-hallinnonalan säästöjen vaikutukset – esimerkiksi elinvoimakeskusten merkittävät määrärahavähennykset. Esitetyt leikkaukset eivät saa rajoittaa alueiden kasvua ja työllisyyttä.

Alueiden vahvuudet tulee tunnistaa ja tehdä rohkeita avauksia. Etelä-Karjalan osaamiskeskittymä LUT- ja LAB yliopisto ja maasotakoulu tarjoavat vahvan kasvualustan puolustusteollisuuden uusille innovaatioille ja osaamiskeskittymän kehittymiselle vahvistaen rajaseudun asemaa.

Etuuskulut haastavat supistuvaa kuntataloutta

Kuntatalouden näkökulmasta keskeinen kysymys Etelä-Karjalassa on etuuskulujen, erityisesti pitkäaikaistyöttömyyteen ja toimeentulotukeen liittyvien kustannusten kehitys. Kunnille kohdistuu merkittävä taloudellinen vastuu tilanteessa, jossa vaikuttamismahdollisuudet etuuskuluihin ovat rajalliset.

Toimeentulotuki on viimesijainen etuus, jonka myöntämisestä vastaa Kela, mutta jonka kustannuksiin kunnat osallistuvat rahoitusosuuden kautta. Rakennemuutosalueilla toimeentulotuen tarve on keskimääräistä suurempi. Etelä-Karjalassa suuri joukko työikäisiä on tulottomia, mikä lisää tuen pitkäaikaistumisen riskiä ja kasvattaa kuntien etuuskuluja erityisesti Imatran seudulla. On myönteistä, että nuoriin ja pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisyyn panostetaan, mutta nämä toimet eivät saa jäädä irrallisiksi kokonaisuuksiksi. Työllisyyden ja elinvoiman edistäminen vaatii koordinoitua ja yhtenäistä lähestymistapaa, jossa eri toimijat ja palvelut tukevat toisiaan, eivätkä toimi erillään toisistaan.

Toimeentulotukilainsäädäntöön tehdyt uudistukset kiristävät ehtoja ja lisäävät velvoitteita, mutta samalla ne voivat lisätä palvelutarvetta kunnissa ja työllisyysalueilla, erityisesti heikoimmassa asemassa olevien asiakkaiden kohdalla. Toimeentulotuen uudistus on ohjannut työllisyysalueille yhä enemmän asiakkaita, joiden ensisijainen palvelutarve ei liity osaamisen kehittämiseen tai työllistymiseen. Uudistuksen toimeenpanoon ei ole osoitettu rahoitusta ja jo muutaman kuukauden kokemus on osoittanut, että työllisyysalueiden työnvälitys tai osaamisen kehittämiseen tähtäävät palvelut ovat harvoin toimeentulotuelta työttömyysetuudelle siirtyvien asiakkaiden hyödynnettävissä. Elämänhallinnan, sosiaalisia- ja terveydellisiä haasteita ei voida ratkoa työllisyysalueiden käytettävissä olevilla palveluilla. Työllisyysalueiden tulisi voida keskittyä asiakkuuksiin, joiden tilannetta voidaan edistää työllisyyspoliittisin keinoin. Julkisen talouden rahoitusvaje ei ole ratkaistavissa siirtämällä asiakkaita epätarkoituksenmukaisiin palveluihin. Samaan aikaan kuntien rahoitusvastuun kasvu ilman vastaavaa ohjausvaltaa korostaa tarvetta tarkastella etuuskuluja osana laajempaa alueellista työllisyys- ja elinkeinopolitiikkaa.

Kotoutuminen ja työvoiman saatavuus varmistettava

Selonteossa todetaan, että talouskasvun odotetaan pysyvän tulevina vuosikymmeninä maltillisena, sillä tuottavuuden kehitys on hidasta ja työvoiman määrä kasvaa vain vähän. Julkisen talouden näkökulmasta tilannetta heikentää väestön ikääntyminen sekä työikäisten määrän kasvun hidastuminen, mikä jarruttaa talouskasvua ja vähentää julkisia tuloja. Työperäisen maahanmuuton turvaaminen sekä kotoutumiseen panostaminen ovat keskeisiä keinoja, mutta toteutuneet toimet ja tuleva rahoituspohja ovat ristiriidassa tunnistettujen haasteiden kanssa.

Etelä-Karjalassa työikäisen väestön osuus vähenee, ja rakennemuutos on poistanut merkittävästi perinteisiä työpaikkoja. Alueen elinvoiman ja yritystoiminnan uudistumisen kannalta työperäinen maahanmuutto ja ulkomaisen työvoiman pysyvä kiinnittyminen alueelle ovat keskeisiä tekijöitä. Tämä edellyttää toimivia ja riittävästi resursoituja kotoutumispalveluja, erityisesti kielikoulutusta ja työelämään kytkeytyvää ohjausta.

Kotoutumispalveluihin kohdistuvat leikkaukset ovat ristiriidassa valtakunnallisten kasvu- ja työllisyystavoitteiden kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan kohdistuvat säästöt kaventavat samanaikaisesti työllisyyden hoitoon ja kotoutumiseen käytettävissä olevia resursseja, vaikka toimeenpanovastuu on siirtynyt kunnille ja työllisyysalueille.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan säästöt eivät saa olla esteenä työllisyysalueiden toiminnan kehittymiselle

KEHA-keskuksen rooli työllisyysalueiden tukemisessa korostuu entisestään nykyisessä tilanteessa, jossa sekä tietojärjestelmien kehittämiselle että tehokkaiden digitaalisten ratkaisujen käyttöönotolle on kasvavaa painetta. Työllisyysalueilla kohdataan jatkuvasti lisääntyviä asiakasmääriä ja monimutkaisia palvelutarpeita, mikä luo paineita resurssien riittävyyteen ja palvelujen saatavuuteen. Siksi on entistä tärkeämpää panostaa tekoälyn ja automaation hyödyntämiseen, jotta tuottavuutta voidaan parantaa ja kasvokkainen asiointi voidaan kohdentaa niille asiakkaille, jotka sitä eniten tarvitsevat. Näin varmistetaan, että henkilökohtainen palvelu on aidosti saavutettavissa vaikeimmassa asemassa oleville, samalla kun digitaaliset ratkaisut tukevat koko työllisyysalueen vaikuttavuutta ja tehokkuutta.

Vaikuttavat ja tehokkaat julkiset työllisyyspalvelut edellyttävät edelleen vahvaa normienpurkua ja sääntelyn keventämistä. Valtionhallintoon kohdistuvien säästöjen keskellä tulee varmistaa, työ- ja elinkeinoministeriön normien purkuun tähtäävän lainsäädäntövalmistelun liittyvien resurssien turvaaminen ja jatkuva vuoropuhelu työllisyysalueiden kanssa. Lainsäädäntövalmistelun sakkaaminen ei saa olla esteenä vaikuttaville, tehokkaille ja nykyaikaisille työllisyyspalveluille.

Etelä-Karjalan työllisyysalueella on ollut merkittävä vastuu Lappeenrannan Suomi-pisteen toiminnassa, jossa moniviranomaisyhteistyö on osoittanut arvonsa alueen asukkaiden palvelujen turvaamisessa. Suomi-pisteen kautta on kyetty tarjoamaan laaja-alaisia neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä maahanmuuttajille että muille asiakasryhmille, ja Etelä-Karjalan työllisyysalue on aktiivisesti osallistunut myös valtiovarainministeriön valtakunnalliseen Suomi-pisteiden kehittämistyöhön tuoden omaa asiantuntemustaan kansalliseen käyttöön. Viranomaisten entistä tiiviimpi yhteistyö mahdollistaa merkittävät julkisen talouden säästöt ja parantaa palvelujen saavutettavuutta. On hyvä, että tällaiset kehittämishankkeet on huomioitu selonteossa. Työllisyysalueet tulee myös tunnistaa valtakunnallisesti mahdollisiksi yhteispalvelupisteen toimijoiksi.

Raja-alueen talous- ja työllisyyspoliittiset toimet osa kokonaisturvallisuutta

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen taloudellinen tilanne on kiristynyt merkittävästi. Laajat henkilöstövähennykset ja rahoituksen niukkuus heikentävät hyvinvointialueen mahdollisuuksia osallistua täysipainoisesti monialaiseen yhteistyöhön työllisyysalueen kanssa. Tämä kohdistuu erityisesti niihin asiakasryhmiin, joiden työllistyminen edellyttää sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen ja työvoimapalvelujen yhteensovittamista.

Valtioneuvoston selonteossa tunnistettu kuntien ja hyvinvointialueiden taloudellinen ja toiminnallinen eriytyminen on raja-alueilla myös turvallisuuskysymys. Itä-Suomen ja Etelä-Karjalan kaltaisilla raja-alueilla elinvoiman, palveluiden ja työmarkkinoiden heikentyminen lisää alueellista haavoittuvuutta ja heikentää kokonaisturvallisuutta. Kansallisissa ja EU-tason arvioissa on korostettu, että Venäjän hyökkäyssodan seuraukset, rajaliikenteen pysähtyminen ja geopoliittinen epävarmuus ovat heikentäneet rajaseutujen taloutta, kiihdyttäneet väestökatoa ja lisänneet turvallisuuskustannuksia. Raja-alueiden turvallisuus ei perustu yksin rajavalvontaan ja viranomaistoimintaan, vaan myös siihen, että alueet pysyvät asuttuina, elinvoimaisina ja kykenevinä tarjoamaan työtä ja peruspalveluja. Elinvoima on osa kokonaisturvallisuutta: alue, joka menettää työpaikkoja, palveluja ja väestöä, on pitkäjänteisesti haavoittuvampi niin taloudellisesti kuin turvallisuudellisesti.

Vaikka hyvinvointialueiden rahoituspohja on tulevina vuosina ennakoitua myönteisempi, taloudellinen eriytyminen aiheuttaa edelleen merkittäviä haasteita rahoituksen riittävyydelle, erityisesti Etelä-Karjalassa. Monilla alueilla tiukentuva rahoitusura pakottaa sopeuttamaan taloutta ja toimintaa edelleen tulevina vuosina. Etelä-Karjalan hyvinvointialueen tilanne on erityisen haastava – irtisanomiset uhkaavat jatkua, ja sote-alan osaajien työttömyys on jo nousussa. Tämä kehitys on kestämätön alueen tulevaisuuden kannalta. On välttämätöntä, että rahoituksen kohdentamisessa huomioidaan alueiden erityistarpeet ja varmistetaan, että hyvinvointialueet pystyvät turvaamaan riittävät palvelut sekä edistämään työllisyyttä ja osaajien pysyvyyttä alueella. Tulevaisuuden osaajatarpeet on otettava vakavasti – ilman riittäviä panostuksia koulutukseen ja työvoiman saatavuuteen, Etelä-Karjala ei pysty vastaamaan kasvaviin palvelutarpeisiin eikä edistämään alueen elinvoimaa.

Etelä-Karjalassa kuntien ja hyvinvointialueen eriytymiskehitys yhdistyy raja-alueen turvallisuushaasteisiin. Mikäli julkisen talouden sopeutustoimet kaventavat liiaksi kuntien ja hyvinvointialueen kykyä ylläpitää palveluita, tukea työllisyyttä ja edistää elinvoimaa, seurauksena voi olla alueellinen kielteinen kierre, joka heikentää myös Suomen itärajan pitkän aikavälin turvallisuutta. Tämän vuoksi eriytymiskehityksen hillintä ja raja-alueille kohdennetut elinvoima- ja työllisyystoimet ovat perusteltuja paitsi talous- ja työllisyyspoliittisista myös turvallisuuspoliittisista syistä.

Etelä-Karjalan työllisyysalueen arvio selonteosta

Kokonaisuutena arvioiden valtioneuvoston selonteon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030 kasvu- ja työllisyyslinjaukset tukevat Etelä-Karjalan kehitystä ensisijaisesti pitkällä aikavälillä, mutta ne eivät riittävästi vastaa erityisesti Imatran seudun akuuttiin rakennetyöttömyyteen ja työllisyyden heikkenemiseen. Rakennemuutosalueiden todelliset haasteet liittyvät vaikeasti työllistyvien ja pitkäaikaistyöttömien asemaan, ei niinkään työvoiman määrään.

Etelä-Karjalan näkökulmasta on välttämätöntä täydentää valtakunnallisia linjauksia alueellisesti kohdennetuilla toimilla, rakennemuutosta tukevalla investointirahoituksella sekä toimenpiteillä sekä työllisyysalueiden ja hyvinvointialueiden toimintaedellytykset turvaavilla ratkaisuilla. Ilman näitä toimenpiteitä on olemassa merkittävä riski, että alueellinen eriytyminen syvenee, työllisyys heikkenee ja julkisen talouden kustannukset kasvavat pitkällä aikavälillä.

Kokonaisarvion mukaan kasvupolitiikka perustuu investointeihin ja yritystoiminnan edellytysten parantamiseen, joiden vaikutukset työllisyyteen näkyvät viiveellä. Työllisyyspolitiikka painottuu rakenteellisiin uudistuksiin ja työvoiman tarjontaan, eikä sisällä merkittäviä uusia panostuksia. Riskinä on, että esitetyt sopeutustoimet heikentävät lyhyellä aikavälillä vaikuttavien työllisyystoimien edellytyksiä.

Kasvua tukevien toimien osalta voidaan todeta, että yritystoimintaa ja investointeja tukevat linjaukset – kuten veropolitiikka sekä puolustus- ja energiasiirtymäinvestoinnit – vaikuttavat pääasiassa välillisesti ja viiveellä. Työpaikkojen syntyminen riippuu investointien alueellisesta kohdentumisesta, ja lyhyellä aikavälillä työllisyysvaikutukset ovat rajallisia johtuen heikosta suhdannetilanteesta. Alueiden vahvuudet T&K-toiminnassa ja osaamisen kehittämisessä tulee turvata.

Työllisyyspolitiikan painopisteissä hallituksen tavoitteena on työvoiman tarjonnan vahvistaminen, työmarkkinoiden kohtaannon parantaminen ja työllisyysasteen asteittainen nousu. Vaikutukset riippuvat vahvasti työvoimapalvelujen toimeenpanosta, ja työllisyysalueiden rooli korostuu. Kuitenkin resurssipaineet voivat heikentää työllisyyspolitiikan vaikuttavuutta. Digitalisaation ja tekoälyn hyödyntämistä KEHA-keskuksen hallinnoimissa ja työllisyyspalveluiden käyttövelvoitteen piirissä olevien järjestelmien osalta tulee vahvistaa.

Osaamisen ja koulutuksen osalta jatkuva oppiminen ja täydennyskoulutus tukevat osaajapulan ratkaisua ja rakennemuutoksessa olevia aloja. Vaikutukset näkyvät pääosin keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, ja hyöty on suurin, mikäli koulutus linkittyy suoraan työnantajien kysyntään ja alueen tarpeisiin.

Nuorten ja pitkäaikaistyöttömien osalta kohderyhmäkohtaiset vaikutukset voivat olla myönteisiä – esimerkiksi nuorten aktivointi ja pitkäaikaistyöttömyyden katkaiseminen – mutta kokonaisvaikutus työllisyysasteeseen jää todennäköisesti rajalliseksi kasvavan palvelutarpeen ja niukan rahoituksen vuoksi. Julkisen talouden sopeutustoimet, kuten

kuntatalouden kiristyminen ja menokurin tiukentaminen, vaikuttavat välillisesti negatiivisesti työllisyyteen. Kuntien mahdollisuudet panostaa työllisyyspalveluihin todennäköisesti heikkenevät.

Etelä-Karjalan työllisyysalue katsoo, että julkisentalouden 2027–2030 toimeenpanossa tulee huomioida vähintään seuraavat asiat:

1. **Rakennemuutosalueiden kohdennetut kasvutoimet ja aikataulu:** Itä-Suomen erityistalousalueen valmistelulle on asetettava selkeä aikataulu ja konkreettinen sisältö (investointikannustimet, luvituksen sujuvoittaminen, TKI-kytkökset), jotta vaikutukset eivät jää vuosien päähän.
2. **Rahoituksen ja vastuun yhteensovittaminen:** Työllisyysalueiden ja kuntien vastuuta ei tule kasvattaa ilman riittäviä resursseja. Muutoin palvelut jäävät minimitasolle ja alueellinen eriytyminen kiihtyy.
3. **Kotoutumisen resurssien turvaaminen työvoimapolitiikkana:** Kotoutumisen leikkaukset ovat ristiriidassa osaavan työvoiman saatavuustavoitteiden kanssa; kielikoulutus ja työelämäohjaus ovat edellytys työllistymiselle ja yhdenvertaisuudelle.
4. **KEHA-keskuksen toimintaedellytykset ja yhteiset tietojärjestelmät:** KEHA-keskuksen kyky kehittää yhteiskäyttöisiä tietojärjestelmiä ja mahdollistaa digitaalisten ratkaisujen sekä tekoälyn hyödyntäminen työllisyyspalveluissa on turvattava riittävällä rahoituksella ja osaamisella, jotta palvelut ovat yhdenvertaisia ja vaikuttavia.
5. **Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutusten systemaattinen arviointi:** Selonteon toimeenpanossa on arvioitava vaikutukset alueelliseen yhdenvertaisuuteen sekä eri väestöryhmille, kuten nuorten asemaan, maahan muuttaneiden työmarkkinakiinnittymiseen sekä sukupuolivaikutuksiin. Erityisesti sote- ja palvelualojen sopeutuksilla on merkittäviä sukupuolivaikutuksia.

Etelä-Karjalan työllisyysalue ymmärtää julkisentalouden reunaehdot ja säästötavoitteet mutta esittää huolensa siitä, että julkisen talouden säästöt lisäävät entisestään selonteossakin tunnistettuja sekä alueellista että väestöryhmittäistä eriarvoisuutta, pitkittynyttä työttömyyttä ja etuuskustannuksia sekä heikentää raja-alueen elinvoimaa ja kokonaisturvallisuutta.

Lappeenrannassa 7.5.2026

Sanna Natunen
Työllisyysjohtaja
Etelä-Karjalan työllisyysalue
+358 40 522 9373
sanna.natunen@lappeenranta.fi